

Gabriela Peřestá: *Akviziční interference angličtiny a češtiny v prepoziciálních konstrukcích*

Bakalářská práce. Praha: FF UK, 2017.

Posudek vedoucího.

Předkládaná práce se věnuje rozdílům mezi předložkovými konstrukcemi v češtině a angličtině, a to z perspektivy osvojování druhého jazyka. Zkoumá, zda a do jaké míry dochází při osvojování těchto vazeb k negativnímu transferu z rodného jazyka mluvčích (čeština > angličtina, angličtina > čeština). Cílem práce je jednak ilustrovat předpokládané působení negativního transferu na konkrétních předložkových konstrukcích a zároveň ho zdokumentovat pomocí jazykového dotazníku. Specifickým cílem je uvedení získaných poznatků do pedagogické praxe.

Bakalářská práce je členěna celkem do šesti kapitol. První kapitola krátce představuje východiska výzkumu. Druhá kapitola se věnuje (i) klíčovým pojmům týkajícím se problematiky osvojování druhého jazyka (L1, L2, cílový jazyk, jazykový input, mezijazyk, autonomní inovace, fosilizace, jazykový transfer), (ii) základním zákonitostem při osvojování L2 a rozdílům mezi formálním a spontánním osvojováním. Třetí kapitola se zabývá hlavním pojmem této práce, jazykovým transferem. Stěžejní částí práce jsou čtvrtá a pátá kapitola. Ve čtvrté, nejobsáhlejší kapitole autorka popisuje design svého výzkumu negativního transferu, především zde prezentuje jazyková data týkající se předložkových konstrukcí: (i) vymezuje prepozice a uvádí nejčastější pozorované chyby na základě vlastní zkušenosti, (ii) provádí sémantickou analýzu konstrukcí s anglickými předložkami *for*, *on* a konstrukcí s českými předložkami *pro*, *na*, (iii) za pomoci nástroje sémantických map ukazuje rozdíly mezi oběma jazyky v používání těchto předložek, (iv) rozebírá logické podmínky působení negativního transferu, (v) představuje dotazník pro výzkum negativního transferu a respondenty, včetně diskuse rizik výzkumu. Pátá kapitola ukazuje výsledky dotazníkového šetření a rozebírá poznatky a důsledky pro pedagogickou praxi. Šestá kapitola práci uzavírá shrnutím hlavních výsledků.

Hodnocení

Autorka v bakalářské práci jasně prokázala schopnost odborné lingvistické práce, zejména: (i) nastudovala si odbornou literaturu k jazykovému transferu, (ii) ukázala schopnost provádění vlastních jazykových analýz, (iii) provedla a vyhodnotila vlastní dotazníkový průzkum. Zvláště vyzdvihují, jak autorka samostatně postupovala při analýze sémantiky jednotlivých předložek, při konstrukci sémantických map pro ilustraci rozdílů i při provádění dotazníku. Práce zároveň nese jasný pedagogický potenciál. Text je z větší části přehledně strukturován na kapitoly a oddíly, je psán srozumitelným a vytříbeným jazykem, jen s drobnými formulačními nepřesnostmi. Pozitivní hodnocení převažuje, přesto jsou v práci některé části, které je potřeba zhodnotit více kriticky.

Nejdůležitější poznatky jsou součástí kapitol 4 a 5. Prezentování informací v těchto kapitolách je však poněkud roztříštěné, což velmi znesnadňuje orientaci. Obsah čtvrté kapitoly, která je velmi členitá, by mohl být rámcově představen na jejím začátku. Analýzy v pododdílech 4.2.2 kladně hodnotím z lingvistické perspektivy, jejich prezentace je ale bohužel nedotažená. Na začátku chybí podrobnější uvedení, jak budou data představena. Ačkoliv autorka později v kapitole 5 píše, že „ukázala, že funkce prepozic *for* a *pro*, respektive *on* a *na*, se v angličtině a češtině z velké části překrývají“ (s. 56), z oddílů pod 4.2.2, kde se probírají funkce jednotlivých předložek, je to zřejmé jen velmi skrytě a nepřímou (porovnáváním více pododdílů): v žádném z pododdílů není explicitně uveden výčet překladů funkcí předložek do druhého jazyka. Nejvhodnějším řešením by byla prezentace překladů předložek do druhého jazyka přímo v přehledových sémantických mapách 1, 5, 8, 18, ale také

by pomohlo, kdyby všechny funkce s jejich překlady byly probírány systematicky jedna po druhé (ve stejném pořadí a označení, jako jsou uvedeny na začátku pododdílu; toto označení by se pak navíc mohlo objevit u položek dotazníku, aby i ty explicitně korespondovaly s jednotlivými funkcemi). Nyní je prezentace velmi nevyrovnaná: maximum prostoru (včetně map) je věnováno funkcím, které lze přeložit více než jedním způsobem; funkcím, které se překládají jinou předložkou než ekvivalentem, je věnována jedna věta na začátku přehledu (tyto funkce jsou přitom pro negativní transfer také vysoce relevantní); funkce, které se překládají ekvivalentem (a jsou důležité pro základní hypotézu), pak nejsou zmíněny vůbec, jen jako komplement výše uvedeného. Po prvotním představení funkcí s příklady se tak čtenář v analýzách ztrácí. Tuto poznámku uvádím takto zeširoka hlavně se záměrem, aby autorka neváhala svůj text dotáhnout k naznačenému didaktickému využití.

V páté kapitole je pak nešťastně vyjádřen vztah ke statistickému vyhodnocení. Souhlasím, že cílem výzkumu bylo spíše zachytit/odhalit tendence než získat statisticky ověřené výsledky. Zároveň ale nelze mluvit o tom, že predikce týkající se výskytu negativního transferu jsou za nějakých podmínek „potvrzené výzkumem“. Je zde možné pouze mluvit o tom, že více než polovina výskytů negativního transferu (hranice, kterou si autorka stanovila na základě kvalifikovaného úsudku – způsob stanovení by také měl být explicitně uveden) v odpovědích naznačuje/podporuje platnost predikce.

Nakonec nerozumím interpretaci kontrolních vět (např. na s. 64). Autorka hovoří o tom, že v kontrolních větách, kde se předložka překládá překladovým ekvivalentem, k negativnímu transferu nedochází (a to má podporovat její predikci). To je však z mého pohledu zavádějící: negativní transfer je v těchto případech vyloučen z logiky věci: v případě správných odpovědí by tu bylo možné naopak uvažovat o pozitivním transferu.

Jednotlivé připomínky:

- S. 43: v první větě by asi mělo být uvedeno *směrové místo lokativní vztahy*.
- V oddílu 2.2.2 není zřejmé, odkud jsou představované poznatky čerpány (text neobsahuje reference).
- S. 59: „počty zastoupení jednotlivých kategorií jsou patrné z tabulek (m-n)“ – není jasné, jaké tabulky jsou míněny. Bylo by vhodnější zde explicitně uvést.
- S. 60: počet respondentů prvního i druhého dotazníku není uveden.
- S. 67: v druhém odstavci nerozumím větě „[u] rodilých mluvčích angličtiny docházelo k transferu v konstrukcích s *for* často tam, kde lze předpokládat mylnou interpretaci konstrukce jako recipientní či beneficentní.“ Tento poznatek by si zasloužil rozvést, včetně uvedení příkladu. Výše je naopak uvedeno, že v případech s *for* se negativní transfer spíše nevyskytuje. (Totéž se opakuje v závěru na s. 71.)
- V tabulkách je uvedeno pořadí věty v dotazníku. Bylo by vhodné, aby věty dotazníku byly očíslovány i v příloze.

Otázka do diskuse: Prosím o vysvětlení nejdůležitějších závěrů z dotazníku (včetně příkladů), tj. jak je míněna interpretace negativního transferu u předložek *on a for* (s. 67, druhý odstavec).

Vzhledem ke všemu výše uvedenému práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení *velmi dobře*. Podle průběhu obhajoby doporučuji zvážit i hodnocení o stupeň lepší.

Jan Křivan, 5. 9. 2017